

Slutrapporten indsendes til bevaringsudvalget@naturerhverv.dk.

Slutrapport for projekt nr. J. nr. 16-3262-000064

Ansøgningsåret 2016

**Alle relevante felter skal udfyldes, og der må ikke ændres i felternes overskrifter.
Rapporten offentliggøres på internettet.**

DATO: 15.8. 2018

1. Projektets sagsnr.

Miljø & Biodiversitet, J. nr. 16-3262-000064

2. Projektitel (og evt. akronym)

”Webportal for danske spiseplanter”, fase 1

3. Projektets start- og slutdato

Startdato: 1.3.2017
Slutdato: 15.8.2018

4. Projektleder (Navn, evt. institution, tlf.nr., e-mail og evt. projektets hjemmeside)

Cand. Hort., PhD, Louise Windfeldt
Foreningen Frøsamlerne
Tlf.: 23 44 84 21
Louisewindfeldtschmidt@gmail.com

5. Kort projektbeskrivelse (Kopi fra ansøgning)

Viden om danske spiseplanter (danske plantegenetiske ressourcer) skal gøres tilgængelig på en ensartet og systematisk måde i en webportal. Det vil gøre det nemt for såvel den almindelige befolkning som producenter, forskere og formidlere at bruge den viden, der løbende høstes i forædlings- og demonstrationsprojekter med danske plantegenetiske ressourcer.

I projekterne vises planterne frem, dyrkningsegenskaber og kulinariske muligheder undersøges, og deres kulturhistorie beskrives. Med webportalen vil erfaringer fra universiteter, museer, foreninger, producenter og andre, der arbejder med brug og formidling, blive koblet med oplysnin-

ger om, hvordan man får fat i planter eller frø – hos forhandlere, foreninger eller i NordGen, der også huser portalen.

Alle kan bruge portalen og bidrage med erfaringer, da den opbygges efter Wikipedia-model, og viden, der lægges ind, er korrekturlæst af en ekspertgruppe. På den måde sikres robust og varig information om danske spiseplanter, der er nem at bruge.

Den vigtigste forudsætning for, at Danmarks plantegenetiske ressourcer bliver dyrket og brugt er, at interesserede får kendskab til dem og kan få fat på dyrkningsmateriale og viden om, hvordan planterne skal dyrkes. En efterspørgsel fra forbrugere til producenter kan også fremme denne udvikling.

6. Projektets formål (Kopi af de linjer fra ansøgningen, som beskriver projektets formål)

At gøre viden om danske spiseplanter (danske plantegenetiske ressourcer) tilgængelig på en ensartet og systematisk måde i en webportal.

7. Projektets forløb, fremdrift og resultater

Punkterne bør besvares så kortfattet og præcist som muligt, men stadig dækkende.

A. For projektperioden angives et kort resumé af projektets hovedresultater og hovedkonklusioner (i alt max. 2 sider).

Webportalen har været et nationalt ønske i flere år og er omtalt i den danske ”Handlingsplan for plantegenetiske ressourcer 2011-13” (aktivitet 19).

Hovedresultater og konklusioner

I **fase 1** har vi udarbejdet beskrivelser af de første 51 sorter af spiseplanter, udvalgt af support- og ekspertgruppen på fælles møde i maj 2017 med hjælp fra folk bag Fødevareministeriets demonstrationsprojekter 2008-15. Alle beskrivelser er korrekturlæst af ekspertgruppen.

Således formidler projektet gedigen viden om danske plantegenetiske ressourcer via en kobling af litteraturen med de nyeste forsøgsresultater. Dette kan medvirke til kompetenceudvikling i både erhverv, forskning og den almindelige befolkning. Da der samtidig kobles til de steder, hvor plantematerialet kan skaffes, kan det føre til bæredygtig brug og bevaring. Hvis det altså lykkes at offentliggøre portalen.

Det udførte projekt er et pilotprojekt (**fase 1**), der skal ses som en model for, hvordan man senere kan lægge flere sorter ind i portalen. Pilotprojektet er samtidig brugt til at forberede webdelen af projektet (**fase 2**) i samarbejde med NordGen, IT-firmaet e-kvator og Københavns Universitet (Institut for Plante- og Miljøvidenskab).

Der blev i august 2017 søgt om midler til at realisere portalen fra ”Tilskud til projekter inden for bevaringsarbejdet med danske husdyr- og plantegenetiske ressourcer”. Denne ansøgning fik afslag (sagsnr. 17-26051-000034). Offentliggørelse af de udarbejdede plantebeskrivelser i form af en webportal for danske spiseplanter er således stadig ikke finansieret, men vi har en plan for at nå målet. Herom senere.

Udvælgelse og beskrivelse af de 50 plantesorter

Vi havde flest sortsanbefalinger fra demonstrationsforsøg med grøntsager. Samtidig anså vi i gruppen, at disse anbefalinger ikke var systematisk tilgængelige i forhold til sorterne i for eksempel æblenøglen, hvor der findes søgbare beskrivelser af danske æblesorter. Derfor lagde vi hovedvægten på grøntsagsbeskrivelserne. Til brug for det videre arbejde blev dog også valgt enkelte repræsentanter for korn, frugt og krydderurter, idet vi udarbejdede en indledende beskrivelse og et enkelt eksempel eller to.

Vi ville gerne repræsentere spiseplanterne bredt – således både gamle og nyere sorter, både dyrkede og vilde eller halvvilde sorter, og foruden resultater fra demonstrationsprojekterne ville vi også gerne vise sorter, der var anbefalet fra andre kilder, der i fremtiden kan bidrage med mere viden til portalen. Vi ville også gerne vise både sorter, der kan være egnet til private haver og til dyrkning i større skala.

Der er i alt udvalgt og beskrevet 51 plantesorter. De er interessante, fordi de har givet gode resultater og enten er tilgængelige eller er 'modne' til en efterspørgsel hos forbrugere, haveejere eller mindre producenter af kvalitetsvarer. Af de 51 sorter er 46 grøntsagssorter, fordelt på 15 arter, 2 er frugtsorter, 2 krydderurtesorter og én kornsort. De allerfleste sorter er tilgængelige i NordGen eller via Foreningen Frøsamlerne. Med hensyn til korn er det planen, at websiden kulturplanter.dk, der indeholder beskrivelser af 176 hvedesorter, 99 bygsorter, 23 rugsorter og 110 havresorter, bliver indarbejdet i portalen i **fase 2**.

Gruppen besluttede i fællesskab, at sorterne skulle beskrives på følgende parametre, hvor vi kunne finde informationer om det:

- **Beskrivelse af planten**
- **Historie**
- **Smag og indholdsstoffer**
- **Anvendelse og anvendelsesmuligheder**
- **Dyrkning og særlige dyrkningstips**
- **Tilgængelighed (f.eks. salg, NordGen, foreninger).**
- **Tips om frøavl/frøsamlng**
- **Hvem har udført forsøg**
- **Litteraturhenviisning**

Kilderne har hovedsageligt været materiale stillet til rådighed af demonstrationsprojekterne, Foreningen Frøsamlernes database over foreningens sorter og det etnobotaniske værk Folk og Flora. Foruden beskrivelse af den enkelte sort er skrevet en indledende tekst til de fire grupper (grøntsager, krydderurter, frugt og korn) og en tekst om arten med hovedvægt på dens historie.

Da portalen skal give let adgang til såvel den forbrugerrettede viden som oplysninger, der vil være interessante for mere professionelle brugere, er teksterne forsøgt skrevet i et sprog, der vil være umiddelbart forståeligt for læsere uden særligt forkundskab til hverken botanik eller dyrkning. For at gøre portalen maksimalt brugervenlig for forbrugere er det planen, at en brugergruppe bestående af medlemmer fra Foreningen Frøsamlerne og Haveselskabet afprøver materialet i **fase 2**, inden det offentliggøres. Desuden illustreres med billeder og linkes til film af f.eks. principper bag frøformering og plantens anvendelse i mad. Under hver planteart linkes desuden til den anvendte litteratur. I **fase 2** vil en fremtidig sikring af disse links, der befinder sig på de originale hjemmesider, være vigtig.

Med hovedvægt på grøntsager opstod problemerne hurtigt! Arternes historie og demonstrationsforsøgenes resultater kunne findes, selvom det krævede en del research. Men beskrivelser af de enkelte sorter og deres historie - herunder en beskrivelse af, hvordan sorten oprindeligt er fremavlet til at dyrke – er ikke systematisk beskrevet, som det er tilfældet med for eksempel frugtsorter. Alle oplysninger, som nærværende dedektivarbejde har kunnet opspore, er inkluderet i beskrivelserne, men de unikke kendetegn og anvendelser for hver sort mangler stadig for en del af dem. Når Svend Erik Nielsens forskningsprojekt ”De gamle sorter af vore køkkenurter” afsluttes i december 2018, vil noget af denne viden blive tilgængelig og dermed kunne indgå i **fase 2** af webportalprojektet.

Til slut er alle sortsbeskrivelser korrekturlæst af ekspertgruppen. Den endelige opsætning af teksterne udføres samtidigt med design af portalen (**fase 2**).

B. Ændringer i forhold til oprindelige planer angives med en kort og præcis tekstforklaring (max. ½ side)

Projektet gik oprindeligt ud på at udgive en webportal med viden om plantegenetiske ressourcer (PGR) – primært anbefalede sorter fra de afsluttede demonstrationsprojekter i Landbrugsstyrelsens tilskudsordning til PGR fra 2008 og frem. I første omgang skulle 120 sorter beskrives, korrekturlæses af en ekspertgruppe og oprettes i portalen. På længere sigt er det meningen, at portalen skal fungere som en 'wiki', så projekterne selv kan lægge tekster ind (**Fase 3**). Det er dog ideen, at korrekturlæsningen bibeholdes.

Det var imidlertid kun 195.000 kr. af de 473.500 kr. vi søgte, der blev bevilget. Dermed kunne vi i første omgang kun udføre noget af projektet. I bevillingsskrivelsen stod, at ”Der gives tilsagn til at opstarte arbejdet som beskrevet i de to indledende trin ud af de fem trin”. Dette blev uddybet med: "tilsagnet gives til ... samling af supportgruppe og udvælgelse af sortliste."

Support- og ekspertgruppen besluttede på fælles møde i maj 2017, at det ville give mere mening at udvælge en liste med cirka 50 sorter inden for korn, grøntsager, frugt og krydderurter i samarbejde med demonstrationsprojekterne og dernæst udfylde beskrivelserne og korrekturlæse. Dermed ville man have materiale, der kunne bruges til at forberede webdelen af projektet i samarbejde med et IT-firma. Dette kunne så bruges til at søge de midler, vi manglede for at nå målet: udgivelse af portalen. Materialet ville samtidig fungere som en model for, hvordan man senere kan lægge flere sorter ind i portalen.

Vi fik tilladelse af Birgitte Lund til at følge denne plan (mail af 8. juni 2017).

C. Beskrivelse af, hvorledes evt. planer for implementering af resultater er udført (max. 1 side)

Da det er målet, at portalen skal være tilgængelig via NordGen som et supplement til SESTO, holdt Svend E og Louise W møde med NordGen i marts 2017. Louise W talte med Kjell-Åke Lundblad og Petra Bratt Stamborg i NordGen IT. Under mødet blev det besluttet at genansøge om de penge til at få portalen on-line hos NordGen og til at virke med SESTO, der ikke blev bevilget i første omgang (**fase 1**). Da NordGen IT dog først i løbet af de kommende år vil have tid til at arbejde med en opkobling af portalen til NordGen og SESTO, blev det besluttet at arbejde i yderligere to faser. I første omgang blev således kun søgt om første del af denne afsluttende fase i

”Projekttilskud til bevaringsarbejdet med gamle danske husdyr- og plantegenetiske ressourcer, 2017” (Sagsnr. 17-26051-000034). Projektet fik afslag i januar 2018 (Sagsnr. 17-26051-000034) med begrundelsen, at resultaterne fra **fase 1** endnu ikke forelå. Det gør de nu.

I september 2018 søges i ”Tilskud til projekter inden for bevaringsarbejdet med danske husdyr- og plantegenetiske ressourcer” om at realisere webportalen i NordGen via samarbejde med Københavns Universitet. Portalen vil blive oprettet ligesom [Pometets Æblenøgle](#). Alle plantebeskrivelser linker desuden direkte til SESTO, hvis planten findes her. Ellers linkes til for eksempel [Foreningen Frøsamlernes database](#), hvis det er her, man kan finde den. Det er ideen, at alle parter bag webportalen kan omtale portalen og linke til den fra deres egne hjemmesider. Sortsbeskrivelserne vil på denne måde blive umiddelbart tilgængelige og søgbare for brugerne. For at gøre portalen maksimalt brugervenlig, vil en brugergruppe bestående af medlemmer fra Foreningen Frøsamlerne og Haveselskabet afprøve materialet.

Det er stadig meningen, at portalen på længere sigt kommer til at fungere som en 'wiki', så resultater løbende kan lægges ind af projektdeltagerne selv, mens korrekturlæsningen bibeholdes. Dette vil dog først blive realiseret senere.

D. Vurdering af hvordan projektets fremdrift har været, effekter samt samarbejdet mellem projektets deltagere i forhold til oprindelige planer (max. ½ side).

Supportgruppen (styregruppe) bestod i ansøgningen af Annette Hægnefelt og Kjell-Åke Lundblad (begge NordGen), Lila Towle (Frøsamlerne), Peter Bavnhøj (Landbrugsmuseet Gl. Estrup), Charlotte Garby (Haveselskabet), Svend Erik Nielsen Forskningsprojektet ”De gamle sorter af vore køkkenurter”. Desuden var Birgitte Lund (NaturErhvervstyrelsen) indbudt som observatør.

Ekspertgruppen bestod i ansøgningen af Gert Poulsen, Søren Holt og/el No Crossland, Lisbet Dahl Larsen, Torben Toldam-Andersen, Anders Borgen, Helle Ravn.

Helle Ravn har ikke været kontaktet, da der kun blev bevilget en del af det oprindelige projekt, og krydderurter, der var taget ind som Helle Ravns område, ville komme til at spille en meget lille rolle i pilotprojektet. Der valgtes derfor krydderurter, som deltagere i support- eller ekspertgruppen havde udført demonstrationsforsøg med.

Følgende blev indbudt til det indledende møde 22. maj 2017:

Annette Hægnefelt, NordGen (afbud),

Lila Towle, Frøsamlerne (sendte Gert Poulsen),

Peter Bavnhøj, Landbrugsmuseet Gl. Estrup (sendte Bettina Buhl, der meldte afbud),

Charlotte Garby, Haveselskabet (sendte Inga Bach),

Svend Erik Nielsen Forskningsprojektet ”De gamle sorter af vore køkkenurter”,

Birgitte Lund, NaturErhvervstyrelsen (afbud),

No Crossland, Frøsamlerne,

Lisbet Dahl Larsen, Pometet (afbud),

Torben Toldam-Andersen (afbud),

Anders Borgen, Agrologica.

Desuden var Svend Daverkosen, Aarstiderne, repræsentant for demonstrationsprojekterne.

Der havde været holdt møde med KjellÅke Lundblad i marts 2017 på NordGen.

Alle relevante tilknyttede samarbejdspartnere har dermed haft forbindelse med projektet.

Alle væsentlige beslutninger blev truffet på det fælles møde i support- og ekspertgruppen. Der-

næst dykkede projektlederen, Louise W, ned i dedektivarbejdet med at udarbejde de 51 sortsbeskrivelser, der blev udvalgt på mødet. I denne proces har support- og ekspertgruppen og en lang række af folkene fra demonstrationsprojekterne været en uvurderlig hjælp.

Følgende har læst korrektur: Gert Poulsen, No Crossland, Søren Holt og Vivi Logan, alle fra Foreningen Frøsamlerne.

A. Redegørelse for kommunikation fra projektet, herunder referencer.

Projektet blev [omtalt på Foreningen Frøsamlernes hjemmeside](#), inden det blev sat igang 1. marts 2017.

Desuden blev et resumé af projektets resultater lagt på Foreningen Frøsamlernes hjemmeside ved projektets afslutning: <https://www.froesamlerne.dk/fortaellinger/fase-1-afsluttet-af-froesamlernes-projekt>.

Egentlig kommunikation om projektet afventer, at det bliver offentligt tilgængeligt som webportal.

B. Eventuelt

C. Evt. henvisninger til projektets produkter (f.eks. links, brochurer, program, fotos)

Produktet er vedhæftet.

Underskrift:

Navn	<i>Evt. Institution</i>	Dato	Underskrift
Projektleder: Louise Windfeldt	Foreningen Frøsamlerne		